

Direktoratet for
internasjonalisering
og kvalitetsutvikling
i høyere utdanning

Status og erfaringer fra

UTFORSK-programmet 2016-2018

Utgiver: Direktoratet for internasjonisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku)

Dato: August 2019

ISBN: 978-82-93017-94-3

Rapporten kan lastes ned fra diku.no

Sammendrag

UTFORSK-programmet er et av to økonomiske hovedtiltak i Regjeringens Panorama-strategi (2016-2020) for kunnskapssamarbeid med Brasil, Russland, India, Kina, Sør-Afrika og Japan. I inneværende strategiperiode er det tildelt midler til hele 80 samarbeidsprosjekter i UTFORSK gjennom utlysninger i 2016, 2017 og 2018. Denne rapporten er basert på en gjennomgang av prosjektporteføljen og erfaringer fra prosjektene ved utgangen av 2018, på et tidspunkt der de fleste prosjekt fremdeles er underveis.

Resultatene så langt viser at prosjektene samlet oppnår målene for UTFORSK-programmet. Prosjektene rapporterer om svært gode resultater fra samarbeidene. De mest sentrale resultatene er:

Portefølje

- UTFORSK treffer bredt blant norske høyere utdanningsinstitusjoner. Hele 19 norske institusjoner koordinerer prosjekter i programmet. Prosjektene involverer i tillegg til hovedpartnere også andre institusjoner og fagmiljøer i Norge og samarbeidslandene
- Alle land som omfattes av Panorama-strategien er representert, men det er en overvekt av prosjektsamarbeid med Kina og Brasil.
- UTFORSK treffer alle høyere utdanningsnivå: bachelor, master og ph.d. Hovedvekten av aktivitetene i prosjektene er rettet mot masternivå.
- UTFORSK porteføljen viser stor bredde i fagområder selv om det er en overvekt av prosjekter innenfor fagområdene teknologi, ingeniørfag og naturvitenskap.

Resultater

- Samlet oppnår prosjektene målene for UTFORSK og de lykkes i stor grad med måloppnåelse og gjennomføring av planlagte aktiviteter.
- UTFORSK bidrar til at det etableres varige institusjonelle partnerskap mellom Norge og de prioriterte samarbeidslandene.
- Partnerskapene bidrar til kvalitet i utdanning gjennom felles utvikling av kurs og pensum. Det planlegges utvikling av 164 kurs. Hittil er 84 iverksatt.
- UTFORSK er et fleksibelt virkemiddel som gir rom for å teste ulike metoder og undervisningsformer, noe som legger til rette for nytenking og innovasjon i undervisningen.
- Aktivitetene i prosjektene bærer preg av tett samarbeid mellom studenter, og mellom studenter og forskere.
- Utdanningsaktivitetene er knyttet tett opp mot forskningsaktiviteter og legger til rette for studentaktiv forskning.
- Tett kobling mot arbeidsliv i utdanningsaktivitetene bidrar til å gjøre utdanningen mer relevant. Nesten 70 prosent av prosjektene har med partnere fra offentlige og private virksomheter.

- Totalt er det planlagt 1756 utvekslingsopphold, og 764 av disse ble gjennomført innen utgangen av 2018. Prosjektene planlegger for mye studentmobilitet og lykkes godt i å nå målene.
- Studentmobiliteten som inngår i prosjektene er tett knyttet til pågående forskningsaktiviteter, og involverer nært samarbeid mellom studenter og forskere.
- Studentmobiliteten i UTFORSK er i hovedsak av kortere varighet enn 3 måneder.
- Det er en betydelig økning av planlagt langtidsmobilitet i prosjektene fra 2018-utlysningen sammenlignet med 2016 og 2017.
- Flere av prosjektene viser til sammenhenger mellom studentmobilitet av kortere og lengre varighet. Studenter som deltar i kortere mobilitetsopphold synes å ha økt sannsynlighet for å inngå i lengre studentmobilitetsopphold på et senere tidspunkt i studieløpet.
- God balanse i inn- og utreisende studenter kan tyde på at det er god gjensidighet i partnerskapene
- Partnerskapene fra UTFORSK blir ofte videreført og utvidet ved hjelp av andre finansieringskilder.

Innhold

1	INNLEDNING	5
2	BAKGRUNN	6
2.1	PANORAMA	6
2.2	UTFORSK.....	6
2.2.1	Mål for UTFORSK-programmet	7
2.2.2	Utlysninger og tildelinger.....	9
2.2.3	Datagrunnlag for rapporten.....	9
3	PROSJEKTPORTEFØLJE	10
3.1.1	Søknader og tildelingsprosent	10
3.1.2	Prosjekter fordelt på land	11
3.1.3	Prosjekter fordelt på norsk institusjon	12
3.1.4	Prosjekter fordelt på fagområder	13
4	RESULTATER	14
4.1	KVALITET I UTDANNING	14
4.1.1	Kursutvikling og utdanningsaktiviteter	14
4.1.2	Samspill mellom høyere utdanning og forskning	17
4.1.3	Koblinger til arbeidsliv	19
4.1.4	Et fleksibelt virkemiddel	22
4.2	STUDENTMOBILITET.....	22
4.2.1	Studentmobilitet og utdanningskvalitet	22
4.2.2	Planlagt og gjennomført studentmobilitet	23
4.2.3	Utvikling av planlagt langtidsmobilitet i toårige prosjekter	24
4.2.4	Studentmobilitet fordelt på land	25
4.2.5	Studentmobilitet og typer aktiviteter.....	25
4.2.6	Studentmobilitet og utdanningsnivå.....	26
4.2.7	Langtidsmobilitet	27
4.2.8	Korttidsmobilitet.....	27
4.2.9	Utfordringer for studentmobilitet.....	28
4.2.10	Ansattmobilitet.....	29
4.3	PARTNERSKAP	32
4.3.1	Styrket samarbeid	32
4.3.2	Videre samarbeid og synergier med andre finansieringskilder.....	32
5	AVSLUTNING	33

1 Innledning

UTFORSK er ett av to økonomiske tiltak i Panorama – regjeringens strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016–2020). I årene før dette, fra 2013 til 2016, ble det gjennomført en pilotfase av UTFORSK, og i 2016 kunngjorde Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU)¹ den første ordinære utlysningen i programmet, fulgt av årlige utlysninger i 2017 og 2018. Siste utlysning i inneværende programperiode var i 2018.

UTFORSK-programmet finansieres av Kunnskapsdepartementet og administreres av Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku). Det overordnede målet for programmet er å øke kvaliteten i høyere utdanning gjennom å støtte etablering og styrking av samarbeidsrelasjoner mellom Norge og partnere i Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika. Et viktig utgangspunkt for programmet har vært å bruke forskning som en basis for utdanningssamarbeid med partnerlandene. Økt kvalitet skal også oppnås gjennom kobling av utdanning og arbeids- og næringsliv i samarbeidene.

Målet med denne rapporten er å presentere resultater fra UTFORSK-programmet i perioden 2016 til 2018. De endelige resultatene fra prosjektene i inneværende programperiode vil foreligge først i 2022.

¹ Senter for internasjonalisering av utdanning (SIU). SIU ble fra 1. januar 2018 slått sammen med Program for kunstnerisk utviklingsarbeid og Norgesuniversitetet under det nye navnet Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku).

2 Bakgrunn

2.1 Panorama

UTFORSK er, sammen med INTPART², ett av to økonomiske hovedtiltak knyttet til implementeringen av Panorama-strategien³. Et viktig formål med strategien er å tilrettelegge for et mer målrettet høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika frem mot 2020. Felles for alle landene i strategien er at deres utvikling av kunnskap har økende betydning for verden og for Norge. Regjeringen ønsker med denne strategien å legge til rette for et mer helhetlig og langsiktig samarbeid med disse seks landene innen høyere utdanning og forskning, med sikte på mer samarbeid av høy kvalitet på områder av særlig interesse for Norge. Det har tidligere vært mer utbredt med forskningssamarbeid enn utdanningssamarbeid med de aktuelle landene⁴, og et viktig rasjonale for strategien har vært at utdanningssamarbeid og studentinvolvering kobles på eksisterende forskningssamarbeid, «studentene følger forskerne».

Panorama-strategiens overordnede prioriteringer er:

- Godt samspill mellom høyere utdanningssamarbeid og forskningssamarbeid
- Gode koblinger til arbeids- og næringsliv
- God studentmobilitet
- Godt samspill mellom bilateralt og multilateralt samarbeid

Strategien legger til grunn prinsipper om kvalitet, relevans, gjensidighet og langsiktighet for prioriteringene i utdannings- og forskningssamarbeidet med de prioriterte landene. Det er et sentralt mål i strategien at aktiviteter som involverer høyere utdanning og forskning ses mer i sammenheng for å oppnå bedre ressursutnyttelse og mulige synergier.

2.2 UTFORSK

UTFORSK ble etablert som en pilotordning i 2013. I pilotfasen (2013–2016) var hovedmålsettingen å stimulere til utdanningssamarbeid basert på allerede eksisterende forskningssamarbeid, og derfor ble det i pilotutlysningene i 2013 og 2014 stilt krav til at søkere hadde tidligere eller pågående forskningssamarbeid med det aktuelle landet med finansiering fra Forskningsrådet.

En videreutviklet versjon av pilotprogrammet ble introdusert som ett av to hovedvirkemidler under Panorama-strategien i 2015. Det var fremdeles en uttalt målsetning at utdanningsaktiviteter skulle være knyttet til eksisterende forskningssamarbeid, men for å favne bredere ble kravet om tidligere eller pågående forskningsfinansiering fjernet. Det ble fremdeles lagt vekt på at programmet skulle styrke allerede etablerte samarbeidsrelasjoner,

² INTPART, Internasjonale partnerskap for fremragende utdanning, forskning og innovasjon, skal bidra til etablering, bygging og videreutvikling av strategiske partnerskap av fremragende kvalitet gjennom strategier for kopling av høyere utdanning, forskning og innovasjon mellom Norge og Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika og USA.

³ Kunnskapsdepartementet 2015: Panorama. Strategi for høyere utdannings- og forskningssamarbeid med Brasil, India, Japan, Kina, Russland og Sør-Afrika (2016-2020)

⁴ I tillegg til geografisk og kulturell avstand, kan forhold som store kvalitetsforskjeller i kunnskapssektoren, ulik organisering av høyere utdanning og forskning og store variasjoner i grad av internasjonalisering og systemer og rutiner for internasjonalt samarbeid medvirke til at det tradisjonelt har vært mer utbredt med forskningssamarbeid enn utdanningssamarbeid med de aktuelle landene.

men fra og med 2017-utlysningen åpnes det tydeligere for også å støtte etablering av nye samarbeid.

Som beskrevet i Panorama-strategien skal UTFORSK være et fleksibelt samarbeidsprogram som skal favne bredt i universitets- og høyskolesektoren:

Det nye UTFORSK (2016–2020) skal være et fleksibelt samarbeidsprogram som består av flere elementer, og som favner bredt i universitets- og høyskolesektoren. Et partnerskapsprogram som støtter utdanningsaktiviteter knyttet til eksisterende forskningssamarbeid med strategilandene vil fortsatt utgjøre en viktig del. I tillegg vil UTFORSK kunne gi støtte til universiteter og høyskoler i form av prosjektmidler til aktiviteter som bygger opp under etablering av langsiktig institusjonssamarbeid med hovedvekt på høyere utdanning. Dette kan inkludere støtte til informasjonstiltak, etablering av møteplasser med mer. UTFORSK retter seg i særlig grad mot universiteter og høyskoler.

Det er med denne bakgrunnen at det ble utlyst midler til to- og fireårige samarbeidsprosjekter under UTFORSK i årene 2016–2018.

2.2.1 Mål for UTFORSK-programmet

Målsetningene til UTFORSK-programmet speiler de overordnede prioriteringene i Panorama-strategien. Det overordnede målet har i perioden 2016–2018 vært etablering og styrking av langsiktig institusjonssamarbeid innen høyere utdanning, herunder integrering av forskning- og utdanningssamarbeid og økt samarbeid med arbeids- og næringsliv. Økt studentmobilitet mellom Norge og partnerlandene har også vært en uttalt målsetting.

Økt kvalitet i utdanningen har hele tiden vært en underliggende målsetning, men ble først i 2018 løftet opp som det eksplisitte hovedmålet for programmet. Målhierarkiet har også gjennomgått flere andre endringer i årenes løp, primært i form av justerte resultatmål, men styrking av partnerskap, kobling mellom utdanning og forskning, økt utdanningskvalitet, økt studentmobilitet og samarbeid med arbeidsliv har hele tiden vært sentrale momenter.⁵ I det følgende vil utviklingen av målhierarkiet gjennom de ulike utlysningene blir presentert.

I 2016-utlysningene, de første utlysningene i Panorama-perioden, er hovedmålene å styrke langsiktig samarbeid innen høyere utdanning med de prioriterte landene. Programmet har også som målsetting å styrke kvaliteten på internasjonalt utdanningssamarbeid gjennom å oppfordre til koblinger til forskning og arbeids- og næringsliv. Resultatmålene er:

- styrkede partnerskap
- styrket kobling mellom høyere utdanning og forskning i samarbeidet
- økt kvalitet og internasjonalisering av studieprogram
- økt studentmobilitet
- økt samarbeid med bedrifter i offentlig og/eller privat sektor

⁵ I utlysningstekstene skilles det mellom 'overall aim' og 'objectives'. Rapporten bruker henholdsvis 'hovedmål' og 'resultatmål' som oversettelse av disse begrepene.

I 2017-utlysningene ble det innført et tydeligere skille mellom det overordnede målet og resultatmålene, men innholdet i målstrukturen er det samme.

I 2018-utlysningen ble det foretatt nok en justering av målhierarkiet, denne gangen for å løfte målet om hevet kvalitet i høyere utdanning slik at dette ble et eksplisitt overordnet mål for UTFORSK-programmet. Økt kvalitet i studieprogrammene var også et uttalt mål i tidligere utlysninger, men da sidestilt med øvrige mål i programmet, som å styrke samarbeidsrelasjoner, øke internasjonalisering og studentmobilitet.

Utløsningen i 2018 var også den første som eksplisitt oppfordret søkerne til å inkludere planer for å øke studentmobilitet av mer enn tre måneders varighet både innenfor og utover prosjektperioden. I tidligere utlysninger har studentmobilitet over og under tre måneder blitt brukt som eksempel på aktiviteter, og blitt brukt som skille i registrering av planlagt mobilitet i prosjektsøknadene, men det har ikke blitt eksplisitt oppfordret til langtidsmobilitet.

Det har i UTFORSK ikke blitt stilt krav til prosjektene om inkludering av ulike typer aktiviteter, utover at aktivitetene må være tydelig koblet til oppnåelsen av resultatmålene og de overordnede målsetningene for programmet. Samtidig har det i den enkelte utlysning blitt fremsatt eksempler på prosjektaktiviteter som kan bidra til oppnåelse av programmålene. Under følger eksemplene fra 2018-utlysningen:

- Etablering av felles studieprogram og felles grader mellom partnerne
- Felles utviklede kurs integrert i studieprogram ved institusjonene
- Felles utviklede utdanningsverktøy, metoder, pensum eller tjenester
- Felles implementering av utdanningsaktiviteter
- Internasjonalisering hjemme
- Studiepoengoverføring for studenter som deltar i utdanningsaktiviteter ved samarbeidsinstitusjonene
- Formalisert kunnskapsutveksling mellom høyere utdanningsinstitusjoner og ikke-akademiske partnere
- Økt studentmobilitet mellom Norge og partnerlandene (over eller under tre måneder) innenfor rammen av partnerskapet
- Studentdeltakelse i praksismobilitet innenfor rammen av partnerskapet
- Spredningsaktiviteter

Eksemplene på aktiviteter utgjør ikke en uttømmende liste, og det har i alle utlysningene vært opp til den enkelte søker å utforme prosjektaktiviteter.

2.2.2 Utlysninger og tildelinger

Som tidligere nevnt, består UTFORSK av en pilotfase (2013–2016) og det man kan omtale som en Panorama-fase (2016–2020). Prosjektene fra pilotfasen er fullført, mens de fleste av prosjektene fra inneværende programperiode fremdeles er pågående. I pilotfasen ble det utlyst midler i 2013 og 2014, og i inneværende programperiode ble det lyst ut midler i 2016, 2017 og 2018. En oversikt over utlysningene og status er vist i tabell 1.6

Tabell 1: Oversikt over utlysninger og tildelinger

År	Fase	Prosjekt varighet (år)	Maksimal tildelingssum (NOK)	Antall prosjekt tildelt	Total tildelingssum (MNOK)	Status
2013	Pilot	3	1 500 000	8	10,4	Fullført
2014	Pilot	2	800 000	8	6,4	Fullført
2016	Panorama	2	300 000	18	5,1	Fullført
2016	Panorama	4	2 000 000	20	38,9	Pågående
2017	Panorama	2	300 000	10	3	Pågående
2017	Panorama	4	2 000 000	15	29,4	Pågående
2018	Panorama	2	300 000	17	5	Pågående

2.2.3 Datagrunnlag for rapporten

Denne rapporten er basert på data fra UTFORSK-prosjektene som ble tildelt støtte i 2016, 2017 og 2018, totalt 80 prosjekter⁷. Utlysningstekstene, søknader og årsrapporter, samt sluttrapporter for de toårige prosjektene som ble tildelt støtte ved første utlysning i 2016, utgjør datagrunnlaget⁸. I tillegg inngår rapporter fra besøk Diku har gjennomført hos institusjonene. Alle tilgjengelig data fra prosjektenes årsrapporter og sluttrapporter til Diku er basert på egenrapportering fra prosjektenes koordinatører.

⁶ Det har i tillegg blitt lyst ut midler under UTFORSK i samarbeid med CAPES i Brasil. Disse behandles ikke i denne rapporten.

⁷ Resultatene fra pilotfasen av UTFORSK er behandlet i en egen rapport: SIU Working paper no. 5/2017. UTFORSK Partnership Programme 2013–2016: Analysis of project results.

⁸ Tallmaterialet er hentet ut fra søknads- og rapporteringssystemet Espresso 8. mai 2019.

3 Prosjektportefølje

Interessen for programmet har vært stor og UTFORSK har lykket i å favne bredt i norsk høyere utdanningssektor, med hensyn til norske institusjoner, samarbeidsland og fagområder. Alle land som omfattes av Panorama-strategien er representert i prosjektporteføljen, og prosjektene fordeler seg på hele 19 norske høyere utdanningsinstitusjoner. Oversikt over alle prosjektene finnes i [Dikus prosjektkatalog](#) på diku.no.

3.1.1 Søknader og tildelingsprosent

Interessen for UTFORSK har vært stor. Antall søknader til de ulike utlysningene har vært jevnt høyt og det har vært god konkurranse mellom søknadene (tabell 2). Tildelingsprosenten har vært mellom 20 og 40 prosent. Det synes å være like stor interesse for to- og fireårige prosjekter.

Tabell 2: Antall søknader og tildelte prosjekter

Utllysning	Antall søknader	Tildelte prosjekter	Tildelingsrate
2016 – fireårig	50	20	40 %
2016 – toårig	60	18	30 %
2017 – fireårig	49	15	31 %
2017 – toårig	50	10	20 %
2018 – toårig	49	17	35 %

3.1.2 Prosjekter fordelt på land

Fordelingen av prosjekter mellom samarbeidslandene er noe ujevn (tabell 3), med en klar overvekt av prosjekter med samarbeidspartner i Kina. Like etter kommer Brasil.

Ser vi på antall mottatte søknader er tendensen noe annerledes. Det har jevnt over vært færre søknader til samarbeid med India, Japan og Russland. Antall søknader til samarbeid med Sør-Afrika var høyt i utlysningen i 2016, men har falt gradvis år for år siden da. Samarbeid med Kina og Brasil har fått jevnt over flest søknader.

Tabell 3: Antall prosjekter fordelt på samarbeidsland*

		2016 – toårig	2016 – fireårig	2017 – toårig	2017 – fireårig	2018 – toårig	Totalt
Japan	Tildelt	1	2	1	2	0	6
	Søkt	5	3	6	6	5	25
Russland	Tildelt	3	2	0	3	1	9
	Søkt	6	7	7	7	4	31
India	Tildelt	2	3	3	4	2	14
	Søkt	7	9	9	9	6	40
Brasil	Tildelt	5	3	2	4	5	19
	Søkt	12	6	7	11	15	51
Kina	Tildelt	4	7	3	3	7	24
	Søkt	11	12	11	7	11	52
Sør-Afrika	Tildelt	3	4	1	2	3	13
	Søkt	19	13	10	9	6	57

*Tabellen viser antall prosjekter med partner i samarbeidslandene. Totalkolonnen viser antall prosjekter totalt i hver portefølje, og vil følgelig være lavere enn summen av partnere ettersom enkelte prosjekter har partnere i mer enn ett land.

3.1.3 Prosjekter fordelt på norsk institusjon

De norske utdanningsinstitusjonene er bredt representert i prosjektporteføljen. Mens det i pilotfasen av UTFORSK (2013–2014) var en klar overvekt av prosjekter blant de mest etablerte universitetene, er det i porteføljen fra 2016–2018 en større bredde av norske institusjoner. Dette kan skyldes at krav om forskningsfinansiering fra Forskningsrådet ble tatt bort etter pilotfasen for å åpne opp for en bredere målgruppe for programmet. Universitetet i Oslo, NTNU og Høgskulen på Vestlandet er de tre institusjonene som er klart best representert i UTFORSK-prosjektporteføljen med henholdsvis 18, 11 og 10 prosjekter hver (tabell 4).

Tabell 4: Prosjekter fordelt på norsk institusjon

Norsk institusjon	2016	2017	2018	Total
Universitetet i Oslo	8	5	5	18
NTNU Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	4	4	3	11
Høgskulen på Vestlandet	5	3	2	10
OsloMet – storbyuniversitetet	2	2	2	6
Universitetet i Bergen	5		1	6
Universitetet i Stavanger	2	2		4
Høgskolen i Molde – vitenskapelig høgskole i logistikk	2	1		3
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	3			3
Høgskolen i Østfold	1		2	3
NHH Norges handelshøyskole	1	1		2
Nord Universitet		2		2
Norges musikkhøgskole		1	1	2
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	1	1		2
Universitetet i Sørøst-Norge	1	1		2
Universitetet i Agder	1		1	2
Høgskolen i Innlandet		1		1
MF vitenskapelig høyskole	1			1
Kunsthøgskolen i Oslo		1		1
UiT Norges arktiske universitet	1			1

3.1.4 Prosjekter fordelt på fagområder

Mange av prosjektene inkluderer samarbeid på tvers av fagområder, som for eksempel en kombinasjon av teknologi og ingeniørfag sammen med arkitektur og design eller helsefag. Et forsøk på å samle hvert av de mange prosjektene under en hovedkategori gir oss inndelingen presentert i tabell 5.

Tabell 5: Prosjekter fordelt på fagområde

Fagområde	Antall prosjekter
Teknologi og ingeniørfag	24
Naturvitenskap	14
Pedagogikk	8
Helsefag	8
Økonomifag	6
Samfunnsvitenskap	6
Arkitektur og design	6
Musikk/Drama	4
Juss	2
Språk og lingvistikk	2
Total	80

Ut fra fordeling av prosjekter på norske utdanningsinstitusjoner og fagområder ser vi at UTFORSK har lyktes i å favne bredt i universitet- og høgskolesektoren, et uttalt mål i Panorama-strategien. Det er en overvekt av prosjekter innenfor fagområdene teknologi og ingeniørfag og naturvitenskap, men vi ser likevel at det er stor bredde i fagområdene som er representert.

4 Resultater

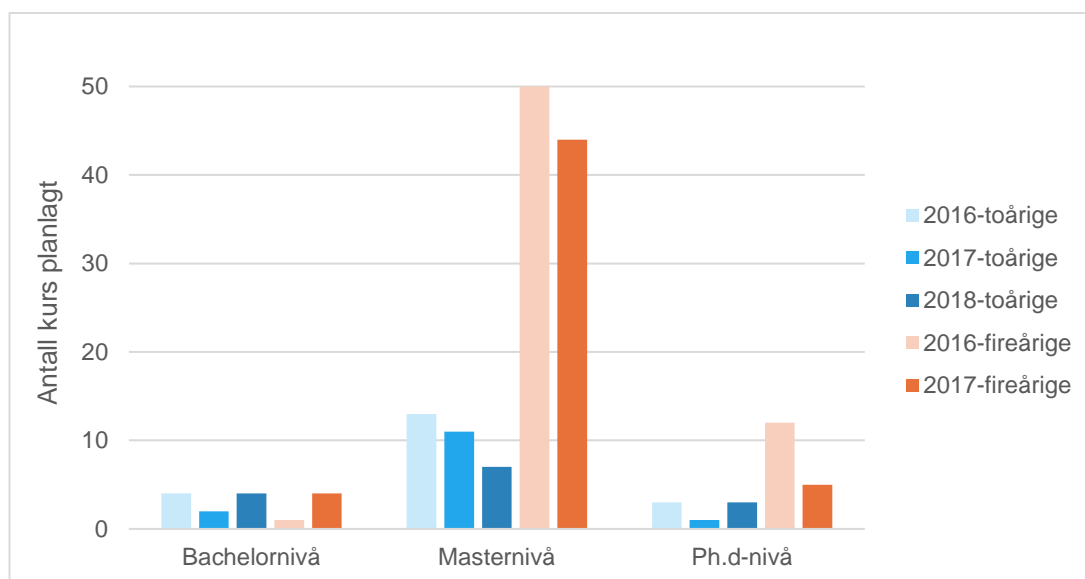
4.1 Kvalitet i utdanning

I Stortingsmelding 16 (2016-2017): Kultur for kvalitet i høyere utdanning (Kvalitetsmeldingen), presenteres hovedutfordringer for å sikre økt kvalitet i norsk høyere utdanning. Noe av det som blir trukket frem som nødvendige forbedringsområder, er «tett samspill mellom forskning, utdanning og praksisfelt» at «utdanningene utvikles i samarbeid med arbeidslivet» og at «internasjonalisering er en forutsetning for kvalitet». Disse tre områdene er alle en integrert del av UTFORSK-programmet.

UTFORSK-prosjektene bidrar til økt kvalitet i utdanning gjennom det internasjonale samarbeidet. Prosjektene etablerer felles møteplasser, utvikler kurs og deler kompetanse og ressurser gjennom gjesteforelesninger, veiledning og deling av forskningsinfrastruktur. Studentmobiliteten knyttes opp mot forskningssamarbeidet, og undervisningen gjøres mer relevant ved å inkludere partnere fra arbeidsliv. Etter gjennomgang av års- og sluttrapportene fra 2018 ser vi at prosjektene i stor grad lykkes i å gjennomføre de planlagte aktivitetene og har kommet langt i nå sine mål.

4.1.1 Kursutvikling og utdanningsaktiviteter

Totalt i de 80 prosjektene planlegges det utvikling av hele 164 kurs og så langt er 84 kurs igangsatt. Av disse er noen kurs nye, mens andre er reviderte og tilpasset. Det fulle omfanget av de planlagte aktivitetene ser vi først når prosjektene er fullført, men inntrykket så langt er at mange av kursene er tematisk spesialiserte og baseres på det spesifikke temaet forskningssamarbeidet er knyttet til. Vi ser at det planlegges for vesentlig mer kursutvikling i de fireårige prosjektene (figur 1). De fleste av kursene som utvikles er på masternivå, men det utvikles også kurs på bachelor- og ph.d.-nivå.

Figur 1: Kursutvikling i UTFORSK fordelt på utdanningsnivå

Over 90 prosent av kursene som utvikles er planlagt undervist på engelsk, resten på en blanding av engelsk og språket i undervisningslandet. En stor del av kursene (44 prosent) tilbys av den norske institusjonen, mens noen færre (32 prosent) tilbys av de utenlandske partnerne. 24 prosent av kursene tilbys av begge partnere i fellesskap.

Prosjektene trekker frem at felles utvikling av kurs gir tilgang til kunnskap og erfaringer fra flere akademiske miljø, og at partnernes kompetanse er essensiell for å heve kvaliteten i norsk utdanning. Fagekspertise, erfaringer og forsknings- og undervisningsmetodikk fra Norge kommer også partnerlandet til gode. Flere av prosjektene tar også i bruk virtuelle læremidler. Videooverføring av kurs mellom partnerland har blitt brukt for å inkludere flest mulig studenter, også de som ikke reiser ut.

Mange av prosjektene involverer gjesteforelesere fra partnerinstitusjon eller arbeidsliv i undervisningen. Gjesteforelesninger kan knyttes til felles utviklede kurs eller være knyttet opp mot eksisterende undervisning. Dette er en ekstra ressurs for undervisningen som kommer alle studenter til gode. Gjesteforelesninger bidrar også til læring mellom undervisere, både om fag og undervisningsmetodikk. Dette trekkes også frem som en gevinst for de som underviser faget.

Sommerskoler og felles kurs er en viktig del av mange prosjekter. Disse bidrar til å øke studentenes engasjement og interesse for forskning og beskrives som en god arena til å danne eget nettverk blant internasjonale forskere og studenter. Disse nettverkene er viktige for studentenes videre karriere.

Feltkurs og ekskursionser er andre gode måter å lære fag på. Disse kobler teori og praktisk erfaring og legger til rette for at studenter og fagpersoner kan jobbe tett sammen. Som vist i prosjekt eksempelen under, har flere av prosjektene feltkurs der studentgrupper og forskere reiser sammen til partnerlandene for å få erfaringer med et spesifikt tema. UiO reiser for eksempel til Amazonas for å lære mer om det biologiske mangfoldet i regnskogen. Feltkurset gjennomføres i samarbeid med brasilianske studenter. Disse kommer seinere til Norge for å analysere materiale fra feltkurset sammen med de norske studentene. MF vitenskapelig høyskole reiser også på feltkurs til Brasil, for å lære mer om kirkens rolle i skjøre demokratier og situasjoner preget av sosial fragmentering og ustabilitet. Kurset har to deler, en gjennomføres i Norge og en i Brasil. I både Norge og Brasil besøkes organisasjoner som arbeider for marginaliserte grupper i samfunnet, som Kirkens bymisjon og helsesenter for papirløse migranter.

Prosjektene i eksempel A og B viser hvordan UTFORSK legger til rette for tett samarbeid både mellom studentene, og mellom studenter og forskere. Feltkursene trekkes frem som gode måter å lære fag på, som bidrar til økt personlig og faglig trygghet og dypere læring og refleksjon. Kvaliteten ved å la studenter og forskere jobbe sammen trekkes også frem av et nytt prosjekt mellom Universitetet i Bergen og to indiske universitet innen geografi⁹:

Norwegian and Indian staff and students shall carry out fieldwork together, learning from each other, challenging each other's hypotheses, and interpreting observations from differing perspectives. We have very positive experience with cross-cultural mixing of students from a previous program in Yunnan, China.

⁹ UTF-2018-two-year/10020: Joint Indo-Norwegian research and education on water-related changes in Himalaya

Eksempel A: Felt- og laboratoriekurs der studenter og forskere fra begge land jobber sammen

I et samarbeid mellom Universitetet i Oslo og Federal University of Pará i Brasil, ønsker de å styrke partnerskapet gjennom etablering av et permanent felles masterkurs i tropisk økologi og biologisk mangfold. Kurset skal bidra til å øke kunnskapen om økologi og biologisk mangfold i tropiske regnskoger samt om truslene mot regnskogs økosystemene forårsaket av klimaendringer og menneskelig påvirkning.

Kurset består av to hoveddeler; et feltkurs i Caxuanã National Park i Brasil som inkluderer ekskursjon med oppgaver i regnskogen og besøk til Norsk Hydro sine bauksitt- og aluminiums-fasiliteter, etterfulgt av et laboratoriekurs i Oslo og laboratorieforsøk ved NMBU. Gjennom gjestelesninger fra utvinningsindustrien og frivillige organisasjoner som er engasjert i regnskogvern, gir det et godt grunnlag for å kritisk evaluere informasjon og argumenter i debatten mellom utvinning og bevaring.

Studenter fra Norge og Brasil deltar sammen på hele kurset og presenterer resultater av arbeidene sine på et seminar som studentene selv arrangerer i Oslo. Forskere og studenter deltar sammen og får erfaring fra et tverrkulturelt miljø og erfaring med å jobbe og diskutere på engelsk.

UTF-2017-four-year/10053: Establishing a Brazilian-Norwegian master course in tropical rainforest ecology and biodiversity

Eksempel B: Felleskurs i to land, med ekskursjoner til arbeidsliv

I et samarbeid mellom MF vitenskapelig høyskole og Facultades EST i Brasil utvikles et felles kurs om religjøsitet og kirkens rolle i skjøre demokratier og situasjoner med sosial fragmentering og ustabilitet.

Grupper med studenter og tverrfaglige grupper av ansatte fra Norge reiser til Brasil, for å lære om forholdene der, og noen uker etter er samme gruppe vertskap for et tilsvarende opplegg med brasilianske studenter i Norge.

Som del av kurset får studentene bli med på ekskursjoner til organisasjoner som arbeider for marginaliserte grupper i samfunnet, som Kirkens bymisjon og helsesentre for papirløse migranter.

Studentenes oppsummerer det slik i sin nettsideartikkel: «Etter disse ukene sitter vi igjen med mange inntrykk. Vi har lært mye - både gjennom undervisningen og ulike besøk og av hverandre. Det er noe verdifullt i denne typen kurs hvor en studerer sammen med studenter i svært ulike kontekster, og utveksler erfaringer og tanker. Teorier i det akademiske blir erfart og opplevd i det virkelige liv, og det setter spor».

www.mf.no/nyhet/tur-retur-brasil

UTF-2016-short-term/10002: Precious and Precarious: Precarious Life, Fragile Democracy, and the Role of Religiosity and the Churches

4.1.2 Samspill mellom høyere utdanning og forskning

Den tette koblingen mellom forsknings- og utdanningssamarbeid fremheves av flere av prosjektkoordinatorene som vesentlig i samarbeidene med landene som omfattes av Panorama-strategien. Det er tidkrevende å etablere gode og solide samarbeidsrelasjoner til de utvalgte landene. Å kunne kombinere studentinvolvering og utdanningssamarbeid med samarbeid om felles forskningsinteresser og ressurser er positivt både av hensyn til utdanningen og for partnerskapene.

I UTFORSK-prosjektene kobles utdanningsaktiviteter og forskningsaktiviteter på ulike måter. Korttidsmobilitet ser ut til å egne seg godt for prosjekter med studentinvolvering knyttet til forskningsaktiviteter. De aller fleste av de fullførte prosjektene trekker frem at UTFORSK-prosjektet har ledet til en bedre integrasjon mellom forskning og utdanning. Dette har de oppnådd gjennom å tilrettelegge for at studenter får jobbe med oppgaver tett knyttet opp mot eksisterende forskning mellom partnerne og tatt del i internasjonale forskningsprosjekt. Dette gjelder studenter på alle nivå, både bachelor, master og ph.d. Studenter har også deltatt sammen med ansatte på forskningskonferanser der de har presentert egen forskning. Studentene opplever å ha blitt mer aktive i sine prosjekter når de har reelle prosjektoppgaver å jobbe med, og studentenes deltakelse har vært et essensielt bidrag til forskning og publisering i prosjektene.

Studentaktiv forskning trekkes i Kvalitetsmeldingen frem som viktig for studentenes evne til kritisk tenkning, utforskning og livslang læring. Studentaktiv forskning kan være motiverende for studenter og ha en positiv effekt på forskningen. Gjennom etablering av studentprosjekter, felles deltakelse av på intensivkurs og sommerskoler og tett samarbeid mellom studenter, og mellom studenter og forskere, legger UTFORSK-prosjektene godt til rette for høy studentinvolvering i pågående forskningsprosjekter. I mange av prosjektene får studenter delta i aktiviteter knyttet til hele forskningsprosessen, fra ubehandlede sett av data til publisering av funn i vitenskapelige tekster. Gjennom aktiviteter i prosjektene kobles studentene direkte opp mot pågående forskning, og mange av prosjektene legger godt til rette for studentaktiv forskning i et internasjonalt miljø.

I prosjektporteføljen til UTFORSK finnes mange gode eksempler på studentaktiv forskning og god studentinvolvering. Prosjekteksempel C viser et samarbeid mellom UiO og Russland som tilbyr forskningsbasert opplæring gjennom langsiktige studentprosjekter som knyttes direkte til pågående forskningsaktiviteter hos partnerinstitusjonene. Et mål er å gi studentene realistisk forskningstrening med god kvalitet. Studentene får veiledning fra begge partnere, og arbeidene skal formidles gjennom vitenskapelige artikler. Prosjektet bidrar samtidig til å rekruttere studenter innenfor fagområdet.

Et prosjektsamarbeid mellom UiO og UTC i Sør-Afrika¹⁰ har som mål å etablere et felles utdannings- og forskningsprogram mellom institusjonene for å i fellesskap kunne utvikle utdanningsverktøy (numerisk programmering og statistisk analyse av data), og en sterk analytisk metodologi som gjør det mulig for studenter fra begge institusjoner å jobbe sammen om forskningsprosjekter. Studentene får veiledning fra fagpersoner ved begge institusjoner, som har verdensledende fagmiljøer innenfor temaet. Et mål for prosjektet er at studentene som deltar vil få bedre kvalitet på utdanningen og at dette skal sette de godt i stand til å fortsette en akademisk karriere.

Prosjektene trekker frem flere positive sider ved å kunne involvere studentene direkte i forskningsaktivitetene. Prosjektoppgaver med reelle og dagsaktuelle problemstillinger gjør

¹⁰ UTF-2016-long-term/10067: International peer assisted learning (iPAL) - continuation, improvements and sustainability through innovative e-learning programs. Expanding research collaboration with student participation.

studentene mer aktive. Det er motiverende for studentene å jobbe med «ekte» forskning og ordentlige datasett. Studentene sine presentasjoner av prosjektarbeidet har igjen ført til diskusjoner mellom fagpersonene på begge sider og bidrar på denne måten til videre forskning. I flere av kursene som utvikles gjennom prosjektene legges det opp til at studentene skal lære hvordan man forsker, de skal delta i å skrive artikler og å publisere resultater knyttet til prosjektet. For forskerne har studentinvolveringen også bidratt positivt til samarbeidet. Flere legger vekt på at de har blitt bedre kjent med hverandres forskningsprofiler gjennom felles veiledning, noe som igjen blir nyttig for studentene. Studentprosjekter med felles veiledning er også en viktig måte å dele kompetanse på som er berikende for studietilbudet ved begge institusjoner.

Sommerskoler og intensivkurs beskrives av mange av prosjektene som viktige møteplasser for studenter og forskere, og som sentrale arenaer for nettverksbygging. Gjennom slike aktiviteter etableres nye kontakter som kan skape nye samarbeid. Ved å tilrettelegge for nettverksbygging mellom studentene kan utdanningssamarbeidet også kunne lede til mer forskningssamarbeid på sikt.

Prosjekt eksempel C og D viser hvordan fagmiljøene jobber for å koble utdanning og forskning tettere sammen.

Eksempel C: Å skape varige nettverk innen romforskning og -utdanning

Universitetet i Oslo samarbeider med Space Research Institute of the Russian Academy of Science om å knytte forskning og utdanning tettere sammen og gi studentene praktisk erfaring fra pågående romforskning.

I prosjektet har studenter fått mulighet til å skrive oppgave med veiledning av forskere fra begge land. Studentprosjektene har vært direkte knyttet til pågående forskning hos partnerinstitusjonene, og ble avsluttet ved å sende resultatene til vitenskapelige tidsskrifter. De har også fått mulighet til å delta på workshop i Moskva og en sommerskole på Svalbard.

Prosjektet ønsket å gi studenter praktisk erfaring i faget ved eksperiment for å sikre høy kvalitet og realistisk erfaring fra forskning. Det er også lagt vekt på interkulturell kompetanse og erfaring gjennom felles veiledning og mobilitet.

Gjennom prosjektet har institusjonene undertegnet en samarbeidsavtale som formaliserer og legger til rette for mer mobilitet og felles forskningsaktiviteter.

Partnerne i prosjektet er i tillegg med i et større prosjekt som har etablert ASTRA (Arctic Space TRaining) en plattform for utdanning og forskning på feltet som involverer flere norske og russiske institusjoner. ASTRA gir studenter en praktisk opplæring som inkluderer bruk av ulike forskningsanlegg og instrumenter, inkludert satellitter, raketter og instrumenter.

UTF-2016-short-term/10026: Norway-Russia partnership in the study of turbulence and waves in the polar ionosphere

Eksempel D: Kunst og design samarbeid

Kunsthøgskolen i Oslo og det japanske Tama Art University samarbeider om prosjektet «Connecting Wool», der de undersøker bruksområder for ull fra nordlige saueraser med formål om å skape grunnlag for bærekraftig produksjon.

Japan er verdens største forbruker av ull per innbygger og er langt fremme med kompetanse innen produksjonsteknologi for tekstil. Norge er størst i Norden på sauehold og har viktig kunnskap knyttet til dette.

Målet er å utveksle beste praksis for nyskapende materialbruk ved det tverrkulturelle samarbeidet. Dette skal gjøres gjennom praktiske formgivingsprosesser med deltagelse fra studenter, fagfolk og utvalgte bedrifter.

Det er lagt opp til felles seminar, undervisning, veiledning, studentutveksling og utplassering i prosjektets samarbeidsbedrifter. Dette er en form for internasjonalisering som er tilpasset studiets egenart og er et supplement til den regulære studentutvekslingen.

UTF-2017-four-year/10042: Connecting Wool

4.1.3 Koblinger til arbeidsliv

En stor del (67 prosent) av prosjektene har i tillegg til universitet og forskningsinstitutt også med partnere fra offentlige og private virksomheter, som sykehus, skoler og NGO-er. Det å ha partnere fra arbeidslivet med i prosjektene gir stor verdi. Det bidrar både til kvalitet og relevans i pensum og undervisning, men også til at forskerne og underviserne får nye impulser. Rollen til arbeidslivspartnerne kan være å bringe ny og relevant kunnskap inn i prosjektet, ved bidrag til pensumutvikling og kurs, men også å tilby prosjektoppgaver, tilgang til utstyr og praksisplasser til studenter. De bidrar ofte også med forelesninger i tilknytning til sommerskoler eller felles kurs og deltar på seminar og workshops. Partnere fra arbeidsliv har også veiledet studentprosjekter og fungert som sensorer.

I de avsluttede prosjektene handlet samarbeidet med arbeidslivet mye om studentpraksis, ekskursionsjoner og veiledning av prosjektoppgaver, men også om pensumutvikling og faglige bidrag inn i undervisning og konferanser. Det er stor bredde i type arbeidslivspartnerne, fra sykehus og veldedige organisasjoner til store bedrifter som Yara og Statnett. En oversikt over gjennomførte samarbeidsaktiviteter i de ulike land og hvilke arbeidsgivere som var involvert i prosjektene er vist i tabell 6.

Tabell 6: Oversikt over samarbeid med arbeidsliv i toårige 2016 prosjekter

Land	Type samarbeid	Arbeidsgivere
Brasil	Studentpraksis, veiledning av studentoppgaver, spørreundersøkelser, pensumutvikling, konferanseplanlegging, ekskursjoner	Fundacao Luterana de Deacona, Kirkens bymisjon, Forandringshuset, Kirkens nødhjelp, Yara/Galvani
Russland	Klinisk praksis i nevrologi	Sykehuset i St. Petersburg, Haukeland universitetssykehus
India	Praksis, Action learning kurs med flerfaglige oppgave sammen med lokale bønder	Arbeids og velferdsdirektoratet, Lokale bønder i India
Kina	Bacheloroppgaver, ekskursjoner, faglig veiledning av studentprosjekt, intensivkurs	Borg Havn, Nexans, China Northwest Architecture Design and Research Institute, BlueScope Steel & Research Centre on Zero Emission Buildings
Sør-Afrika	Klinisk praksis ved lokale sykehus innen radiografi- og bioingeniørstudiet. Faglig samarbeid om kompendium/bok innen energilovgivning	Clinical Imaging Universitas, Academic Hospital Complex, Oslo Universitetssykehus, Lokale laboratorier i Cape Town, Haukeland universitetssykehus, Haraldsplass sykehus, Mineral and Energy Law Trust, International Energy Agency (IEA), EKHOZ, NVE, Rederiforbundet, Statnett, Scatec Solar

Praksis planlegges i mange av UTFORSK-prosjektene. Omtrent 30 prosent av alle prosjektsøknadene nevner planer om en eller annen type praksis (tabell 7). Hva som legges i begrepet praksis varierer fra kortere bedriftsbesøk til mer regulær praksis over lengre tid. Ofte kobles praksisen til datainnsamling i forbindelse med oppgaveskriving, men praksisen kan også bestå av mer regulære arbeidsoppgaver. Praksis i samarbeidslandet kan også kombineres med kurs ved partnerinstitusjon.

UTFORSK-programmet støtter praksis både til Norge og fra Norge, men så langt ser det ut til å være en større andel norske studenter som tar praksis i partnerlandet en omvendt. Andel av den totale studentmobiliteten som skjer i forbindelse med praksisrelaterte oppgaver er 10 prosent for mobilitet til Norge og 28 prosent fra Norge.

Tabell 7: Prosjekt med planlagt praksis per land

	2016-prosjekt	2017-prosjekt	2018-prosjekt	Prosjekt med praksiselement (#)	Andel prosjekt med praksiselement	Prosjekt totalt (#)
Brasil	2	2	2	6	33 %	18
Russland			1	1	9 %	11
India	2	2		4	31 %	13
Japan	1	3		4	80 %	5
Kina	1	3	3	7	29 %	24
Sør-Afrika	3		1	4	33 %	12

Prosjektene rapporterer om flere positive gevinster ved at studentene får ha praksis i utlandet. Økt læringsutbytte og bedre kunnskap og forståelse for andre måter å gjøre ting på trekkes frem. For de norske utdanningsinstitusjonene har praksisordningene bidratt til at tema fra internasjonalt arbeidsliv mer aktivt blir trukket inn i undervisningen. Tilbud om praksis førte til økt generell interesse blant studentene for utveksling til det aktuelle landet. På samme måte har tilbud om praksisplasser i Norge ført til en økt interesse for nordisk arbeids- og næringsliv blant studentene ved partnerinstitusjonen.

To av UTFORSK-prosjektene som har involvert arbeidslivspartnere i sitt prosjekt har fått videre støtte til etablering av praksisordninger gjennom programmet InternAbroad¹¹. Andre har allerede etablert praksisordninger i bedrifter og organisasjoner i utlandet, som vist i prosjekt eksempel E.

Eksempel E: Praksis i partnerland

I et samarbeid mellom Høgskolen på Vestlandet og Cape Peninsula University i Sør-Afrika utvikles praksisundervisning for bioingeniørstudenter ved sykehuslaboratorier i begge partnerland. Norske studenter får praksis i Cape Town, og sørafrikanske studenter får praksis ved Haukeland Universitetssykehus og Haraldsplass Diakonale Sykehus i Bergen.

Praksisperioden kan vare i tre måneder og kobles opp mot en bacheloroppgave eller kurs ved partnerinstitusjonen. Bacheloroppgavene har blitt knyttet til pågående forskning og fagfolk ved begge institusjoner

I tillegg til å gjennomføre felles workshops om utdanningssamarbeid og forskningssamarbeid har prosjektet bidratt til å lage gode strukturer for at fremtidige studenter også skal kunne delta i forskningsaktiviteter.

Studentmobiliteten har ledet til videre forskningsprosjekt innen utdanningsforskning

UTF-2016-short-term/10056. Developing best practice of training in biomedical laboratory sciences through educational and research collaboration between HiB and CPUT

¹¹ InternAbroad – Er et program Diku har sammen med Innovasjon Norge for å hjelpe norske høyere utdanningsinstitusjoner med å lage praksisordninger for studenter i Panoramalandene og Nord Amerika <https://diku.no/programmer/internabroad>

4.1.4 Et fleksibelt virkemiddel

Den store fleksibiliteten i UTFORSK-programmet trekkes ofte frem som en styrke. UTFORSK støtter mange ulike typer aktiviteter og det har ikke blitt stilt krav om inkludering av spesifikke aktivitetstyper. UTFORSK har derfor gitt rom for å teste ulike metoder og undervisningsformer, noe som legger til rette for nytenking og innovasjon. UTFORSK støtter ulike fagfelt og gjør det mulig å trekke inn ikke-akademiske partnere fra samarbeidsland og fra Norge. Ikke-akademiske partnere kan bidra på ulike måter i prosjektene, med praksisplasser, innspill til prosjektoppgaver eller med direkte bidrag til undervisningen. Prosjektene kan kombinere undervisning på både lavere og høyere grad og legge opp til mobilitet av kortere og lengre varighet for både ansatte og studenter. Dette er en fleksibilitet som verdsettes og er viktig for prosjektene. De står fritt til å lage et opplegg som er tilpasser faget, studentgruppen og forhold i landet prosjektet samarbeider med.

4.2 Studentmobilitet

Gjennomgang av års- og sluttrapportene viser at prosjektene i stor grad lykkes med å gjennomføre den planlagte studentmobiliteten. Diku har lagt stor vekt på vellykket prosjektimplementering, og prosjektene er forpliktet av målsettingene de har fått midler til i konkurranse med andre. I de tildelte prosjektene er det planlagt for 1756 studentreiser. Av disse er 764 gjennomført så langt. Det er i hovedsak planlagt for mobilitet av kortere varighet, men vi ser en betydelig økning av planlagt langtidsmobilitet i de toårige prosjektene fra utlysningen i 2018 sammenligner med årene før. Mobilitetstallene tyder på god gjensidighet i samarbeidene med jevne tall for inn- og utreisende studenter.

4.2.1 Studentmobilitet og utdanningskvalitet

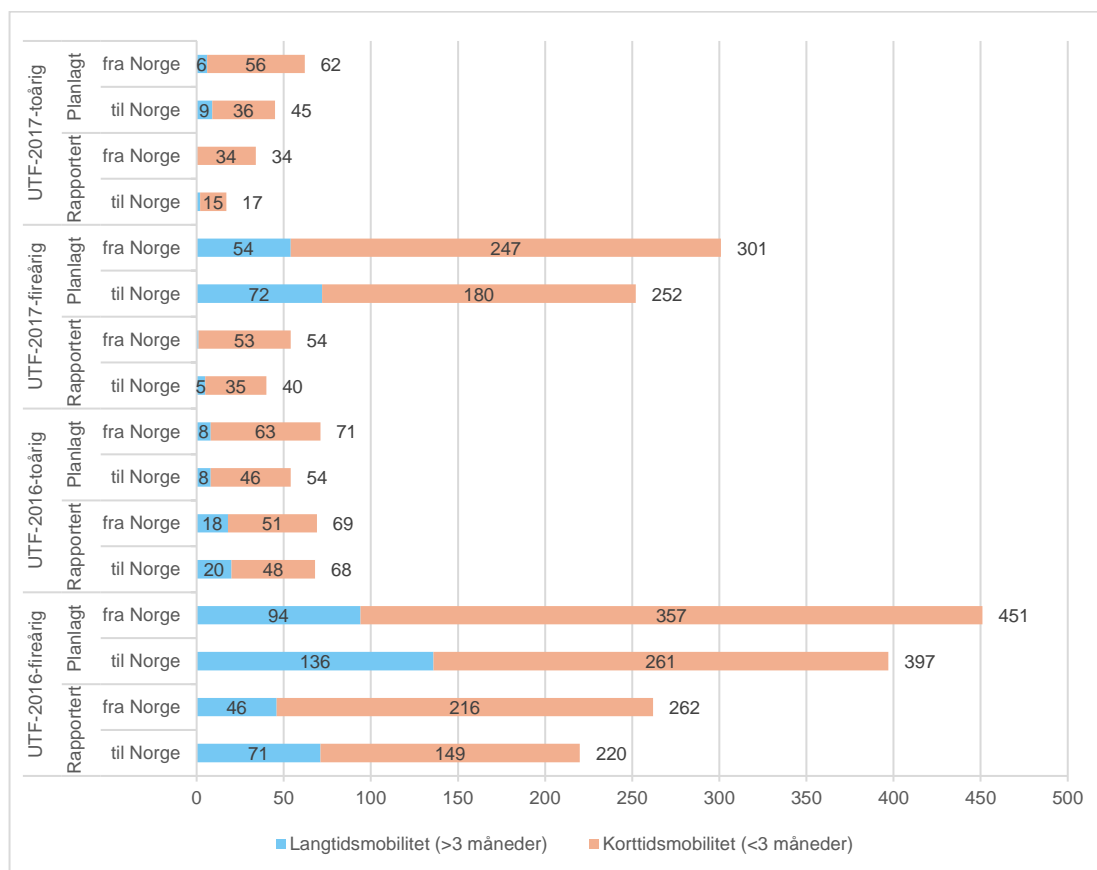
Gjennomgang av års- og sluttrapportene, tilbakemeldinger gjennom besøk hos flere av prosjektene, samt mobilitetstallene som vil presenteres under, tyder på at studentmobiliteten i UTFORSK er preget av kvalitet heller enn kvantitet. Dette gjelder både av hensyn til mengden studenter som reiser mellom Norge og samarbeidslandene i prosjektene, og lengden på oppholdene. Mens de lange oppholdene i stor grad er semesterutveksling eller opphold knyttet til datainnsamling, er det større variasjon i innholdet i korttidsmobiliteten. I de korte oppholdene beskrives ofte også en nærhet mellom forsker og student og tett samarbeid mellom studentene fra de ulike samarbeidslandene.

Prosjektene rapporterer om mange positive ringvirkninger av studentmobilitet mellom institusjonene. Studentmobilitet har bidratt til bedre formalisering av partnerskapene og styrket båndene mellom partnerne. Flere av prosjektene har jobbet med å lage mobilitetsvinduer i sine studieprogrammer for å bedre legge til rette for studentmobilitet.

Innkommende studenter bidrar også mer direkte til å styrke utdanningskvaliteten ved institusjonene. De bidrar ofte aktivt til diskusjoner, og studentene motiveres av hverandres engasjement og arbeidsinnsats. Særlig rapporteres det at norske studenter har lært å jobbe hardere gjennom å se hvordan studenter fra andre kulturer jobber med studiene. For innreisende studenter trekkes muligheten til å utvikle evner til kritisk tenkning frem som et viktig utbytte av utvekslingsopphold i Norge.

4.2.2 Planlagt og gjennomført studentmobilitet

For studentmobilitet skilles det på opphold med varighet over tre måneder (langtidsmobilitet) og under tre måneder (korttidsmobilitet). Som mobilitet regnes opphold i partnerland. Mobilitet i eget land regnes ikke med. I figur 2 ser vi en oversikt over planlagt og rapportert studentmobilitet i de fire prosjektporteføljene fra 2016 og 2017. Prosjektene er på god vei til å nå planlagt nivå av studentmobilitet. De fireårige prosjektene for 2016 har kommet langt i å nå målene når de nå er halvveis i prosjektperioden. Prosjektene fra 2017 har hittil bare rapportert på resultater etter prosjektets første år. Av erfaring vet vi at det ofte tar litt tid før prosjektene kommer ordentlig i gang med studentmobilitet.

Figur 2: Planlagt og gjennomført studentmobilitet til og fra Norge

Det er planlagt for en stor overvekt av korttidsmobilitet. I de fireårige prosjektene er omtrent 20 prosent av den planlagte studentmobiliteten av varighet på over tre måneder, mens prosentandelen i de toårige prosjektene ligger på rundt 10. Det er planlagt flere studenter på lengre opphold til Norge enn det er planlagt norske studenter på langtidsopphold i samarbeidslandene. Når vi ser på korttidsmobilitet er det motsatt, med planer om noen flere studenter fra Norge enn til Norge.

God balanse i inn- og utreisende studenter er et positivt resultat av UTFORSK og kan tyde på at det er god gjensidighet i samarbeidene. Det planlegges også ikke overraskende mer studentmobilitet i de fireårige prosjektene enn i de toårige.

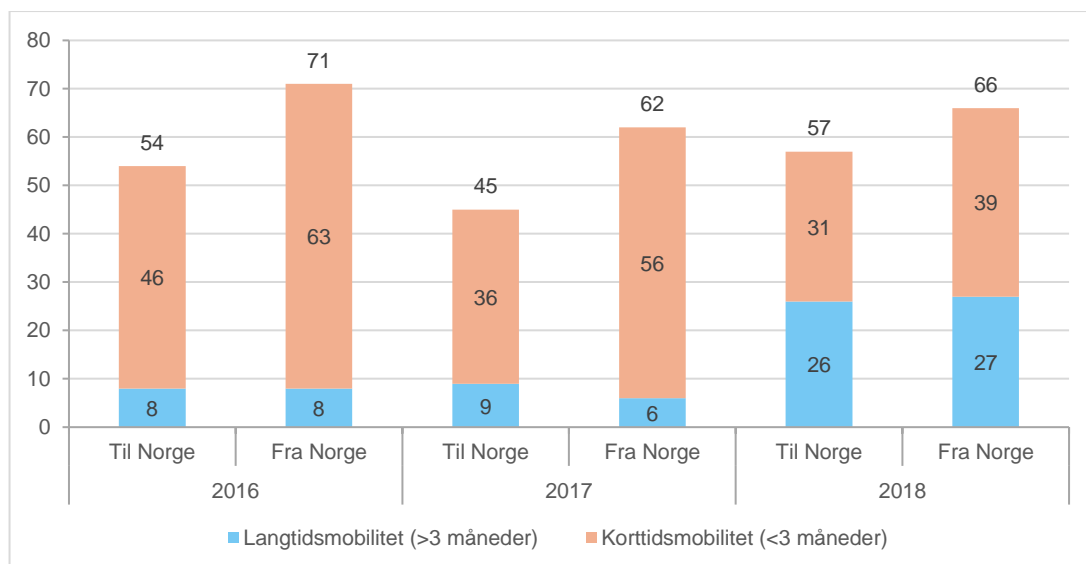
De fullførte prosjektene rapporterer omtrent like høyt antall gjennomført studentmobilitet som det som var planlagt i prosjektene ved søknad. Dette gjelder også for opphold med

varighet over tre måneder. Studentmobiliteten fra Norge er noe høyere enn planlagt, mens tallet for innreisende studenter er omtrent likt. Man kan derfor si at de fullførte prosjektene har lyktes godt med studentmobilitet ut fra det som var planlagt i prosjektet. Som ellers for UTFORSK er det også i denne porteføljen en stor overvekt av opphold av kortere varighet, både til og fra Norge.

4.2.3 Utvikling av planlagt langtidsmobilitet i toårige prosjekter

Det er en betydelig økning av planlagt langtidsmobilitet i de toårige prosjektene fra utlysningen i 2018 sammenlignet med de toårige prosjektene fra 2016 og 2017 (fig. 3). Dette kan skyldes flere forhold. En sannsynlig forklaring er at utlysningen i 2018 mer eksplisitt oppfordret prosjektene til å inkludere studentmobilitet med varighet på over tre måneder.

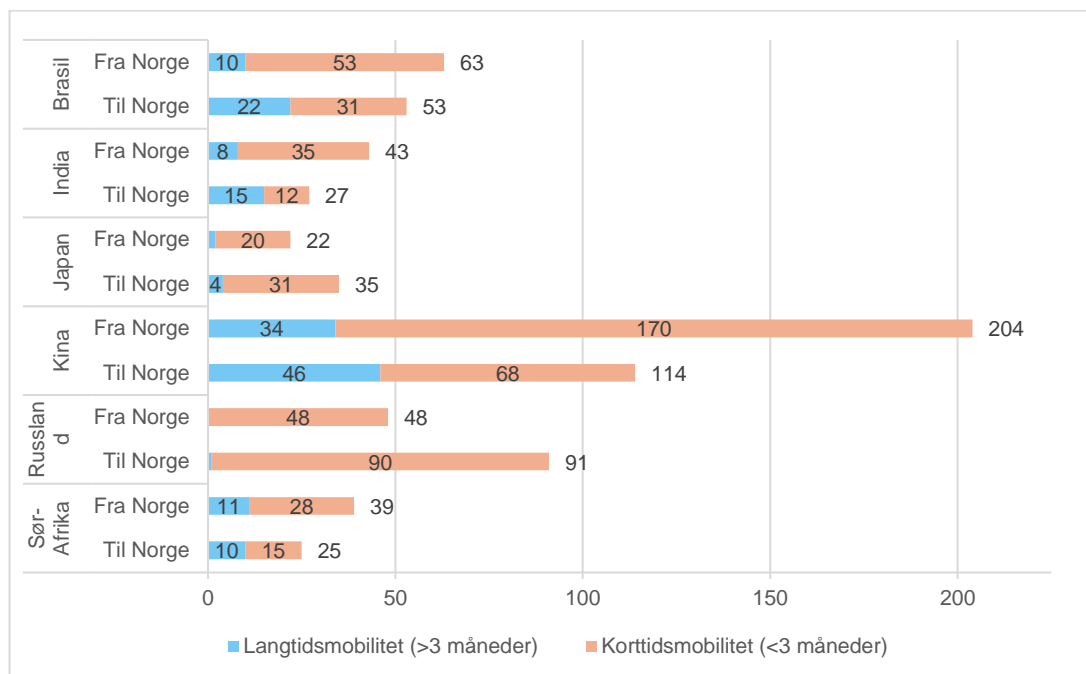
Det har også vært stort fokus på studentmobilitet i norsk høyere utdanning, og særlig på å øke studentmobilitet med varighet på over tre måneder eller semesterutveksling.

Figur 3: Planlagt langtidsmobilitet i de toårige prosjektene 2016–2018

4.2.4 Studentmobilitet fordelt på land

Figur 4 viser rapportert studentmobilitet i prosjektene fra 2016 og 2017 fordelt på land. Studentmobiliteten til Kina skiller seg her ut fra de andre. Dette kan skyldes to forhold: Kina er det landet som er sterkest representert blant UTFORSK-prosjektene med hele 24 av 80 prosjekter. I tillegg har to av samarbeidsprosjektene med Kina planlagt og gjennomført et stort omfang av studentmobilitet.¹²

Figur 4: Rapportert mobilitet UTFORSK 2016 og 2017

Samarbeidene med Russland skiller seg også ut ved at mobiliteten til Norge er nesten dobbelt så høy som mobiliteten til Russland. Dette kan tenkes å utfordre gjensidigheten i partnerskapet. For Brasil ser det ut til at norske studenter har flere kortere opphold mens brasilianske studenter har flere lengre opphold i Norge. Mellom Norge og Sør-Afrika er forholdet mellom inn- og utreisende og lang- og korttidsmobilitet mye jevnere.

4.2.5 Studentmobilitet og typer aktiviteter

Tabell 8 viser fordelingen av studentmobilitet etter type aktivitet, som rapportert inn av prosjektene. Det er en klar overvekt av studentmobilitet som er knyttet til deltakelse på sommerskoler, intensivkurs, feltkurs eller forskerskoler. Denne aktiviteten står for rundt 30 prosent av den gjennomførte mobiliteten. Dette er typiske aktiviteter for kortere opphold og som gjerne er direkte knyttet til temaet forskningssamarbeidet er basert på. Antall studenter til og fra Norge for deltakelse på sommerskoler og intensivkurs er jevnt. Ser vi på semesterutveksling er det mange flere studenter på semesterutveksling til Norge enn fra Norge. Dette stemmer godt overens med at det er planlagt mer langtidsmobilitet til Norge enn fra Norge.

¹² UTF-2016-long-term/10001 – samarbeid mellom HVL og Beijing Normal University innenfor lærerutdanning og UTF-2016-long-term/10022 – samarbeid mellom UiB og Renmin University of China innenfor juss.

Tabell 8: Rapportert studentmobilitet fordelt på type aktivitet

Aktivitet	Fra Norge	Til Norge	Totalt
Sommerskole, intensivkurs, feltkurs, forskerskole	113	106	219
Workshop/seminar/konferanse	79	67	146
Semesterutveksling	19	89	108
Kombinert arbeidspraksis / kurs	84	21	105
Felles kurs	54	20	74
Felles studieprogram	38	28	66
Datainnsamling	25	6	31
Arbeidspraksis	7	8	15
Total	419	345	764

4.2.6 Studentmobilitet og utdanningsnivå

UTFORSK støtter aktiviteter på bachelor-, master- og ph.d.-nivå, men vi ser at det er en klar overvekt av masterstudenter som reiser i forbindelse med UTFORSK-prosjektene (tabell 9), både til og fra Norge. I evalueringen av pilotfasen av UTFORSK ble det konkludert med at UTFORSK primært satte søkelys på master- og ph.d.-nivå. Dette har endret seg etter pilotfasen. Fra 2016 er det mer mobilitet på bachelornivå enn på ph.d.-nivå, og alle utdanningsnivå er godt representert.

Det er mer enn dobbelt så mange bachelorstudenter som reiser fra Norge enn det kommer bachelorstudenter til Norge. På ph.d.-nivå er det motsatt med nesten dobbelt så mange ph.d.-studenter som kommer til Norge enn som reiser fra Norge. Antallet masterstudenter er mye jevnere, med noen flere utreisende studenter.

Tabell 9: Studenter fordelt på utdanningsnivå

	Bachelor	Master	Ph.d.	Total
Til Norge	64	182	99	345
Fra Norge	140	222	57	419
Total	204	404	156	764

4.2.7 Langtidsmobilitet

Basert på års- og sluttrapportene ser vi at innholdet i langtidsmobilitet i stor grad er knyttet til datainnsamling i forbindelse med bachelor- eller masteroppgave, eller forskningsopphold i forbindelse med doktorgrad. Oppgavene er da som regel knyttet til tema for forskningssamarbeidet prosjektet er basert på. Noen prosjekter kombinerer også deltakelse på kurs med praksisopphold og/eller datainnsamling. Få av oppholdene er ren semesterutveksling der studentene tar emner ved partneruniversitet, og overvekten av semesterutveksling er innreisende studenter.

Ett prosjekt skiller seg tydelig ut her: UiBs samarbeid med Renmin University innenfor juridiske fag¹³ har som mål å øke studentmobiliteten mellom Norge og Kina og har lyktes i å sende store mengder studenter på semesterutveksling. I dette prosjektet legges det opp til korttidsmobilitet som en integrert del av utdanningen, etterfulgt av tilbud om semesterutveksling senere i studiet. Studentmobilitet er hovedfokus i dette prosjektet mens koblingen mellom utdanningssamarbeid og forskningssamarbeid er mindre fremtredende.

4.2.8 Korttidsmobilitet

Som tabell 8 viser er store deler av mobilitet rapportert i UTFORSK hittil knyttet til felles kurs, intensivkurs og sommerskoler, aktiviteter som gjerne er typiske for kortere opphold. Aktivitetene er knyttet tett opp til tematikken for forskningssamarbeidet.

Mange av UTFORSK-prosjektene tilrettelegger for studentprosjekter som knyttes til forskningsprosjekter. Studentutvekslingen foregår da i tilknytning til arbeid med oppgaver, ofte i samarbeid mellom grupper av studenter fra partnerinstitusjonene. Et eksempel på dette finnes i prosjekt eksempel C. Gjennom utvekslingsopphold får studentene tilgang til fasiliteter hos partnerinstitusjonen, som lab eller andre data. Studentene får som regel også felles veiledning fra sin norske hjemmeinstitusjon og samarbeidspartnerne.

Noen prosjekter knytter også praksiselementer opp mot utvekslingsopphold, gjerne i kombinasjon med deltakelse på intensivkurs. I flere av prosjektene er det også laget opplegg der en gruppe studenter jobber sammen om oppgaver som løses over tid. Inn- og utgående mobilitet består da av samme studentgruppe som jobber sammen om et prosjekt, for eksempel først i Norge og så i partnerlandet (se for eksempel prosjekt eksempel A og B).

Felles for store deler av UTFORSK-prosjektene er at studentaktivitetene er preget av tettere relasjoner mellom forsker og student. Ansatte reiser ofte sammen med studentene og deltar i de samme aktivitetene. Det at studenter og ansatte reiser sammen på ekskursions, feltkurs, sommerskoler og konferanser i et partnerland, og møter tilsvarende grupper av studenter og ansatte der, er veldig lærerikt for de involverte. Tett kontakt med fagpersoner i andre land er gjerne ikke like lett å få til når en student reiser på utveksling alene. At de fagansatte er direkte engasjert i studentmobiliteten bidrar til kvalitet og kan også tenkes å gjøre det lettere å få til god integrasjon av mobiliteten i studieprogrammer og emner ved institusjonene.

Flere av prosjektene argumenterer for nytten av kortere opphold for studentene. For eksempel i Norges musikkhøgskoles samarbeid med India innen musikkdidaktikk som også

¹³ UTF-2016-long-term/10022 – Sino-Bergen cooperation within law

er illustrert i prosjekteksempel F.¹⁴ Musikkhøgskolen sender hele klasser på kortere opphold i India og har følgende tanker rundt dette:

Short term mobility has been chosen for this student group because is the format that gives the students the best and most valuable experience in the eyes of the work market they will enter. Firstly, it is important that all the students that graduate will have this experience [...]. Secondly, [...] the value of international experience like this would be to have had teaching experiences with people from different parts of the world with different cultural backgrounds, not necessarily one longer experience at one place.

Selv om det kan argumenteres for at det for å få god kjennskap til en annen kultur og språk vil kreve at man oppholder seg i landet over lenger tid, er det klart at læringsutbytte både faglig, sosialt og kulturelt kan være stort også i kortere opphold. Prosjekter trekker også frem kortere utvekslingsopphold som svært motiverende for studentene, samtidig som de er lette å rekruttere til. De kan også være viktig for rekruttering til fagfeltet.

Eksempel F: Educating Music Teachers in India and Norway.

Samarbeidet mellom Norges musikkhøgskole og to universitet i India har som mål å bidra til at skolebarn i India og Norge får tilgang til musikkutdanning av høy kvalitet. I India er det et stort behov for mer kvalifiserte musikk lærere. Sammen med et parallelt FoU-prosjekt er planen å opprette en bachelorgrad i musikkpedagogikk ved Jain University i India. Ny musikkdidaktikk blir introdusert i grunnskolen i India, både ved hjelp av norske studenter i India og ved at indiske studenter har praksisperioder i norske grunnskoler.

Musikkpedagogikkstudenter fra Norge reiser på et 10-dagers undervisnings- og opplæringsprogram i Bangalore i India, mens indiske studenter introduserer indisk tradisjonsmusikk til norske barn.

Kortvarig mobilitet og utplassering i skoler gir studentene verdifulle erfaringer i planlegging, gjennomføring og evaluering av musikkundervisning samt utvidet internasjonal erfaring og økt interkulturell kompetanse.

Dette er også ment som en modell den indiske musikkpedagogikk skal kunne videreføre etter prosjektet.

4.2.9 utfordringer for studentmobilitet

Flere prosjekter rapporterer om utfordringer med å rekruttere norske studenter til lengre opphold i de aktuelle landene. Oppgitte årsaker til dette varierer, men utfordringer knyttet til språk er en gjenganger. Dette gjelder særlig i samarbeid med Brasil, Russland, Kina og Japan. Flere av prosjektene påpeker at å rekruttere studenter til kortere opphold kan være nyttig for rekruttering av studenter til semesterutveksling på sikt. Dette argumentet er også brukt i prosjekter som i utgangspunktet ønsker å prioritere korttidsmobilitet i UTFORSK-prosjektene. At studentene får et første møte med det aktuelle landet øker, i følge flere av

¹⁴ UTF-2017-four-year/10012 - Education IN Music - Educating Music Teachers in India and Norway

prosjektene, sjansen for at de senere i utdanningsløpet vil dra ut og kan dermed være nyttig for institusjonens videre arbeid med studentmobilitet.¹⁵

En annen utfordring knyttet til språk er at enkelte av samarbeidsinstitusjonene ikke har et stort nok undervisningstilbud på engelsk. I prosjekter som har som mål å etablere dobbelgrader har blant annet språkutfordringer vært et hinder. Mangel på et tilstrekkelig antall engelskspråklige kurs som kan innlemmes i graden har gjort dette vanskelig. Siden kursutvikling er en stor del av mange UTFORSK-prosjekter er det mulig å se for seg at denne situasjonen kan bedres noe på sikt. I og med at de aller fleste kursene som utvikles i fellesskap vil undervises på engelsk, kan UTFORSK-prosjektene tenkes å bidra til at det engelskspråklige undervisningstilbudet ved partnerinstitusjonene økes.

En annen utfordring som trekkes frem er sikkerhet. Det er vanskelig å rekruttere studenter til å reise steder som ikke oppleves som trygge. Enkelte prosjekter har av hensyn til sikkerhet vurdert muligheten for å samarbeide med institusjoner i mindre byer i samme land. Sikkerhet og opplevelse av trygghet er også grunnlag for å legge opp til at studentene som drar ut kan reise i grupper med flere studenter og gjerne sammen med fagpersoner i prosjektene. Å dra sammen med medstudenter og undervisere gjør terskelen for å dra ut lavere for mange studenter.

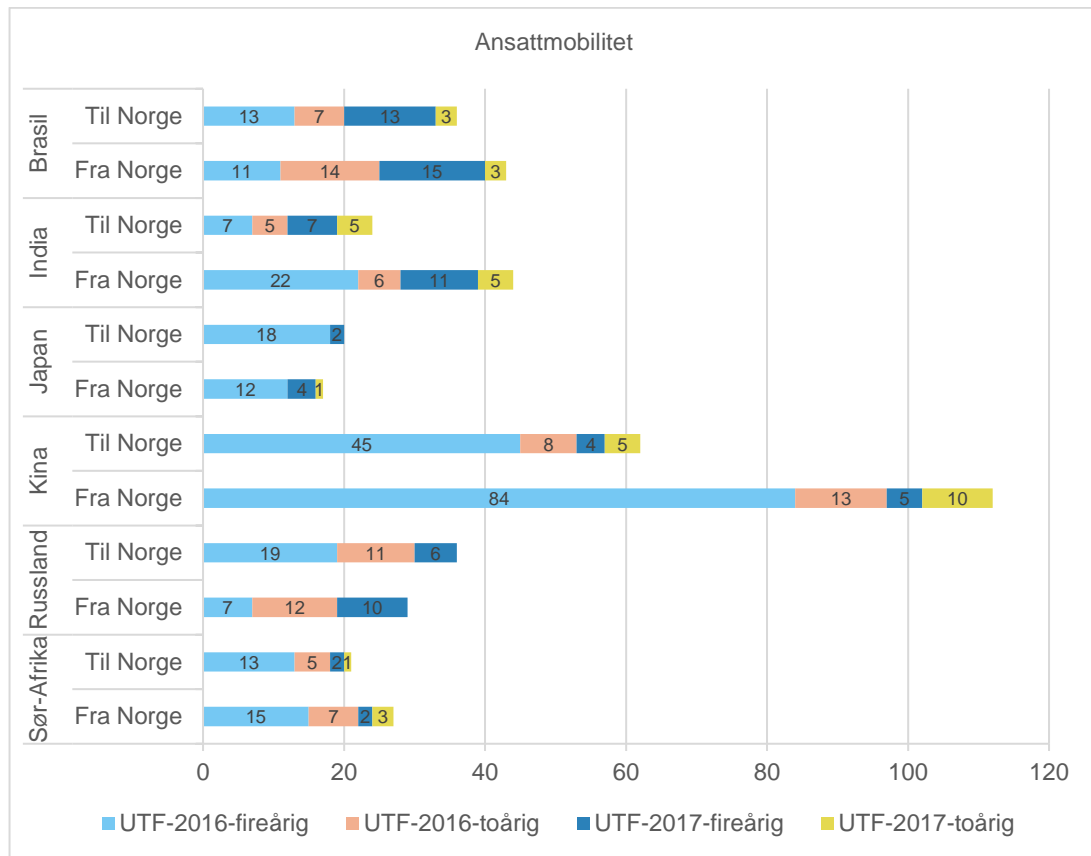
4.2.10 Ansattmobilitet

Totalt har det ved utgangen av 2018 vært gjennomført 471 ansattreiser. Til sammenligning har det vært gjennomført 764 studentreiser. Det vil si at det for hver ansatt som reiser, reiser 1,6 studenter. I prosjektene fra pilotfasen av UTFORSK var dette forholdet 1,5 studenter per ansatt. Antall studenter per ansatt har altså holdt seg stabilt. Dette viser at UTFORSK har lyktes med høy studentinvolvering i koblingene mellom utdannings- og forskningssamarbeid og tyder på at studentene i stor grad involveres i aktivitetene i prosjektene.

Samarbeidene med Kina utmerker seg om man ser på ansattmobilitet fordelt på land (fig. 5). Dette gjelder særlig for de fireårige 2016 prosjektene. Dette gjenspeiler den høye andelen av prosjektsamarbeid med Kina i denne porteføljen.

Ansattmobiliteten har vært størst fra Norge til samarbeidslandene (272 reiser) og noe mindre fra samarbeidslandene til Norge (199 reiser). Ansatte er generelt i partnerlandet i kortere tid enn studenter. Av all rapportert ansattmobilitet har rundt 20 av reisene varighet på over en måned. En stor del av reisene varer mellom en og fire uker, mens de aller fleste er opphold på under en uke.

¹⁵ Eksempler på dette er prosjekteksempel B og F.

Figur 5: Ansattmobilitet til og fra Norge fordelt på samarbeidsland

Hovedvekten av ansattmobiliteten som er rapportert gjennomført har vært reiser i forbindelse med sommerskoler og intensivkurs, seminarer og konferanser og prosjektmøter eller andre støtteaktiviteter til prosjektet (tabell 10). Det er også rapportert om mange reiser knyttet til gjesteforelesninger og kursutvikling. Mange av disse aktivitetene er direkte knyttet til studentaktiviteter, og er også aktiviteter som studentene er involvert i. Dette stemmer overens med inntrykket av at ansatte ofte reiser sammen med studentene i UTFORSK-prosjektene og er tett involvert i de aktivitetene studentmobiliteten er basert på. Student- og forskningsaktiviteter er i mange av prosjektene knyttet tett sammen.

Tabell 10: Aktiviteter som ansatte deltar i ved internasjonal mobilitet

Aktiviteter	Totalt antall gjennomførte ansatt-mobiliteter	Varighet av mobiliteten (antall dager i snitt)
Workshop, seminar, conference	94	7
Project meeting/support activity	89	6
Summer school, intensive course, field course, research school, excursion	67	12
Development of course/study programme/degree	63	8
Guest lecture(s), presentation(s)	53	7
Teaching at joint course (semester)	24	22
Study visit, institutional/corporate visit	22	15
Joint supervision	12	11
Dissemination activities	8	10
Training for academic and administrative staff	7	18
Development of administrative systems, library facilities or other support systems	6	7
Data collection with students	5	28
Examination/thesis defence	5	6

4.3 Partnerskap

16 toårige prosjekter leverte sluttrapport våren 2019. I denne gir de, i tillegg til informasjon om resultater og måloppnåelse, også informasjon om hvilke bredere effekter prosjektmidlene har hatt. De nevner hvilket utbytte de har hatt av samarbeidet og hvordan de planlegger å bruke andre finansieringsordninger for å holde samarbeidet ved like i tiden fremover.

4.3.1 Styrket samarbeid

Prosjektene rapporterer at samarbeidene med partnere i Panoramalandene også har bidratt til å styrke samarbeidet innad i egen institusjon. Prosjektene har for eksempel erfart tettere samarbeid internt når de har tatt imot gjester fra samarbeidsinstitusjonene og flere hevder også å erfare større refleksjon over egen institusjon og eget arbeid i møte med andre kulturer. Tett kontakt med ambassader og konsulat i forbindelse med prosjektsamarbeidet nevnes også som et positivt bidrag til samarbeidsklimaet mellom landene.

Internasjonalt samarbeid innenfor ett fagfelt har i flere tilfeller stimulert til samarbeid innen flere fagfelt, og flere av prosjektene har også etablert faglige nettverk som involvere flere norske institusjoner i tillegg til de internasjonale¹⁶. Disse nettverkene vil også være etter UTFORSK-prosjektets avslutning og vil være nyttige for videre utdanning og forskning. Involvering av internasjonalt arbeidsliv i prosjektene har ført til at institusjonene har etablert nye næringslivskontakter også i Norge.

4.3.2 Videre samarbeid og synergier med andre finansieringskilder

De aller fleste av de slutførte UTFORSK prosjektene planlegger videre samarbeid etter at støtten fra UTFORSK-programmet har tatt slutt. Dette gjelder både planer for videre studentmobilitet mellom partnerinstitusjonene, videreføring av kurs, sommer- og vinterskoler, og videre forskningssamarbeid. Selv om dette er prosjekter med relativt små midler og kort prosjektperiode bidrar de til å skape partnerskap med langsiktig virkning.

For noen er det fremdeles uklart hvordan de skal klare å finansiere det videre samarbeidet, men en god del av prosjektene har klart å skaffe videre finansiering. Både Russlandsprogrammet, InternAbroad, H2020, Forskningsrådet og interne midler fra partnerinstitusjon og egen institusjon er med på å finansiere de internasjonale utdannings- og forskningssamarbeidene fra de toårige UTFORSK-prosjektene videre. I tillegg har norske studenter gode ordninger for finansiering av internasjonal studentmobilitet og praksismobilitet via Statens lånekasse for utdanning som gjør det lettere å fortsette med utgående studentmobilitet. Dette er derimot en utfordring for gjensidigheten i partnerskapene som flere av prosjektene påpeker. Gode partnerskap krever god gjensidighet og gjensidig utbytte av samarbeidet.

¹⁶ For eksempel UTF-2016-short-term/10026 og UTF-2016-short-term/10108.

5 Avslutning

I løpet av de i overkant tre årene som er gått av Panorama-perioden har UTFORSK vært med å finansiere hele 80 prosjekt av større og mindre skala og av kortere og lengre varighet. Selv om bare 16 av prosjektene er ferdige på tidspunktet som denne rapporten er skrevet, viser både framdriftsrapporter, sluttrapporter og samtaler med prosjektdeltakere at støtten fra UTFORSK har bidratt til kvalitetsutvikling av høyere utdanning. Det har skapt en tettere samhandling mellom forskere og studenter, og mellom utdanning, forskning og arbeidsliv, og har ledet til kursutvikling og faglig fornyelse.

UTFORSK-prosjektene bidrar til å styrke relasjoner mellom institusjoner i Norge og i samarbeidslandene. Flere av samarbeidene har i løpet av prosjektperioden utviklet seg til større utdannings- og forskningssamarbeid og har hentet inn nye partnere og finansiering fra andre kilder. Slik finansiering kan komme både fra offentlige kilder og privat næringsliv, både i Norge og samarbeidsland. På denne måten har UTFORSK bidratt til å skape effekt også utover de enkelte prosjektene.

Aktivitetene i prosjektene bidrar til utdanning av høy kvalitet med god involvering av studentene, tett kobling mellom utdanning og forskningssamarbeid og studentaktiv forskning. UTFORSK-prosjektene bidrar til å heve utdanningskvaliteten og et stort antall studenter har reist mellom Norge og partnerlandene i denne perioden. Mobiliteten i prosjektene er ofte preget av et tett samarbeid mellom studenter og mellom studenter og forskere.

UTFORSK er et viktig verktøy for å legge til rette for etablering av utdanningssamarbeid med landene i Panorama-strategien. Flexibiliteten i ordningen bidrar til at den når bredt ut hos norske institusjoner, fagområder og utdanningsnivå. UTFORSK fører også til at det etableres varige institusjonelle partnerskap med de utvalgte landene.

Direktoratet for
internasjonalisering
og kvalitetsutvikling
i høyere utdanning

+47 55 30 38 00 | post@diku.no | diku.no